

Livsmedelssvinn i butikers miljömärkning

Kriterier som kan leda till ett minskat svinn

Emilia Sjöberg

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för energi och teknik

Livsmedelssvinn i butikens miljömärkning, kriterier som kan leda till ett minskat svinn

Food waste in ecolabels for food stores, measures that can lead to a reduction of waste

Emilia Sjöberg

Handledare: Mattias Eriksson

Examinator: Ingrid Strid

EX0688, Självständigt arbete i miljövetenskap – kandidatarbete, 15 hp, Grund C

Examensarbete (Institutionen för energi och teknik, SLU)

ISSN 1654-9392

2012:02

Uppsala 2012

Nyckelord: Bra Miljöval, livsmedelsbutiker, livsmedelssvinn, miljömärkning

SAMMANFATTNING

En tredjedel av den mat som produceras slängs samtidigt som en stor del av jordens befolkning svälter. Såväl konsumenter, myndigheter, butiker och icke-statliga organisationer kan arbeta mer aktivt för att minska livsmedelssvinnet. Vissa miljömärkningar innehåller kriterier för hur livsmedelsbutikers miljöarbete ska fungera. Idag det finns det ingen miljömärkning av butiker som ställer krav på åtgärder för att minska livsmedelssvinnet eller hur svinnet ska hanteras.

Syftet med denna studie är att ta fram och utvärdera förslag till svinnreducerande kriterier för Naturskyddsföreningens Bra Miljöval-märkning av butiker. För att uppnå syftet studerades relevant litteratur och intervjuer genomfördes med anställda i fem olika Bra Miljöval-märkta butiker. Utifrån litteraturen och intervjuerna analyserades kriteriernas genomförbarhet, effektivitet och mätbarhet.

Studiens resultat visade att det fanns kriterier som var genomförbara, effektiva och mätbara som skulle kunna inkluderas i miljömärkningen. Dessa kriterier var; registrering av svinn på ett visst sätt, målsättning för ett minskat svinn, användning av Autoorder-systemet, utbildning av personal, prissänkningar när varor närmar sig bäst före-datumet och åt snart-märkningar. Vissa kriterier behöver vidare studier för att bedöma dess genomförbarhet och nytta. Resultatet visade även att de intervjuade verkar se svårigheter eller sakna viljan att agera självant för att minska svinnet. Det är viktigt att kriterier som bidrar till ett reducerat livsmedelssvinn i butiker tas fram av miljömärkningsorganisationer eftersom svinn inte är förenligt med en hållbar utveckling.

ABSTRACT

Globally, one third of the produced food is being discarded even though a large part of the world's population is starving. Consumers, food stores, governments, non-governmental organisations can work more effectively in order to reduce food waste. There are some ecolabels that define environmental requirements for food stores, but none of these include measures to reduce food waste.

The study sought to evaluate measures that may reduce food waste in order to create a proposal for the Swedish society for nature conservation that then could be included in their ecolabel Good Environmental Choice. Interviews were conducted with staff in five food stores branded with the ecolabel and literature was studied. This made it possible to study whether these measures may be possible to implement, how effective and how measurable they are.

In conclusion some of the measures that the ecolabel may include were; registration of food waste in a predefined way, goals with the intent to reduce waste for the food stores, education for the staff in food stores, price reductions for food items near its sell by-date, donating food to charity, etc. Some of the measures require further research. The study also found that staff in some stores find it hard, or lack the motivation to act by themselves in order to reduce waste. It is important that measures to reduce food waste are being further studied by ecolabel organisations, since food waste is not compatible with a sustainable development.

DEFINITIONER

Bäst före datum - Fram till den dag då ett livsmedel har kvar de särskilda egenskaper som förknippas med livsmedlet förutsatt att varan förvarats på ett lämpligt sätt.

Krediteringssvinn – Det svinn som uppstår på grund av att varor som inte uppfyller en viss kvalitet vid leverans. Dessa varor får krediteras på fakturorna, de returneras sedan till grossisten eller slängs.

Kort datum – Varor som är nära att passera sitt bäst före-datum.

Livsmedelssvinn – Livsmedel som slängs men som hade varit möjligt att konsumeras om det hanterats annorlunda.

Sista förbrukningsdatum – Den sista dag ett livsmedel som är lättfördärligt beräknas kunna förtäras utan fara för att varan är olämpligt som människoföda. Dessa varor får inte säljas när datumet har passerats.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING.....	5
1.1	Tidigare studier av butikssvinn.....	5
1.2	Miljömärkningar av butiker.....	6
1.2.1	Svanen.....	6
1.2.2	Bra Miljöval.....	6
1.3	Problemformulering.....	7
2	SYFTE.....	7
3	METOD.....	7
3.1	Undersökningsansats.....	7
3.2	Datasamlingsmetod.....	8
3.3	Undersökningsobjekt.....	8
3.3.1	ICA.....	8
3.3.2	Willys.....	9
4	RESULTAT OCH DISKUSSION.....	10
4.1	Registrering av svinn, målsättning och uppföljning.....	10
4.2	Autoorder-system.....	12
4.3	Mer frekventa och mindre leveranser.....	14
4.4	Utbildning av personal.....	14
4.5	Indelning av personal på fler och mindre ansvarsområden.....	16
4.6	Bättre hantering av varor, främst inom frukt och grönt.....	17
4.7	Sälja varor som närmare bäst före-datumet till ett lägre pris.....	18
4.8	Ät snart-märkning.....	19
4.9	Tillaga mat i butikerna av varor som riskerar att bli svinn.....	21
4.10	Att sälja svinn som foder för djur eller till fodertillverkning.....	22
4.11	Donera varor som riskerar att bli svinn till välgörenhet.....	22
4.12	Avslutande diskussion.....	24
4.13	Sammanställning av utvärderingen för kriterierna.....	25
5	SLUTSATSER.....	26
	REFERENSER.....	27
	Tryckta referenser.....	27
	Internetreferenser.....	28
	Personliga meddelanden.....	30
	Media.....	30
	BILAGA 1 - Intervjuguide.....	31

1 INLEDNING

En hållbar utveckling innebär att dagens generation kan tillgodose sina behov utan att kommande generationers behov äventyras (FN, 1987). Att producera mat som inte kommer att användas kan ses som ohållbart då det leder till onödiga utsläpp och till ett förlorat ekonomiskt värde av den mat som produceras (Gustavsson m.fl., 2011). Totalt 10-12 procent av de antropogena växthusgaserna kommer från jordbruket (Smith m.fl., 2007). Mat kastas genom hela livsmedelskedjan, från produktionen till dess att maten når konsumenten (Gustavsson m.fl., 2011). FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, hävdar att runt en tredjedel av den mat som produceras i världen för mänsklig konsumtion slängs, denna mängd inkluderar endast den ätbara maten. Det blir totalt 1,3 miljarder ton per år (Gustavsson m.fl., 2011). Faktorer som påverkar detta är bland annat den ökande urbaniseringen som ställt ett ökat krav på matproduktionen, likaså bidrar den ökade globaliseringen av handeln till ett ökat svinn (Parfitt m.fl., 2010).

1.1 Tidigare studier av butikssvinn

Tidigare studier visar att störst andel livsmedelssvinn i butiker uppstår bland frukt och grönt, chark och matbröd (Naturvårdsverket, 2008). Enligt Eriksson och Strid (2011) var färskvarusvinn i de sex livsmedelsbutiker de undersökte i genomsnitt 0,76 procent i förhållande till levererad mängd, i denna procent ingår inte det betydligt högre krediteringssvinn. Enligt Hanssen och Schakenda (2011) var procenten något högre när de undersökte det registrerade svinn i förhållande till omsättningen i 31 butiker i Norge. Det beräknas att livsmedelssvinn kan stå för två till fyra procent av butikens ekonomiska omsättning (Lagerberg Fogelberg m.fl., 2011).

Varför livsmedelssvinn i butiker uppstår har diskuterats. Konsumenterna kräver färska varor och fyllda hyllor (Stenmarck m.fl., 2011; Stuart, 2009). En produkt som inte är säljbar kan bli svinn på grund av konsumenternas beteende och butikschefernas mål att sälja. Butikscheferna menar att det är svårt att beställa in rätt mängder eftersom konsumenternas preferenser skiljer sig åt beroende på väder, humör och andra erbjudanden (Stenmarck m.fl., 2011). Svårigheter att köpa in rätt mängd varor beräknas vara högst i mindre butiker (Naturvårdsverket, 2008; Stuart, 2009).

Hur svinnets hanteras, registreras, mäts och definieras skiljer sig åt mellan butiker. En studie av Åhnberg och Strid (2010) visar hur svinn har hanterats i en Willys-butik, i denna studie framgår det även hur Willys generella policy fungerar. De varor som personalen själv inte skulle köpa får kasseras. Personalen förväntas vara kompromisslös gällande kontroll av kvalitet, storlek och sort. Butikerna uppmanas avgöra vad som är svinn genom att undersöka om varan har passerat bäst före-datum, om förpackningen är trasig eller genom att bedöma om varan är osäljbar. Om en vara anses falla inom någon av dessa beskrivningar ska den registreras med en svinndosa som är en form av handdator. Svinn dokumenteras sedan i rapporter som samlas i en svinnpärm. I rapporterna framgår svinn i antal, kronor, procent, procent med orsakskod, antal i försäljning, leverantör och pris exklusive moms (Åhnberg och Strid, 2010). Eriksson och Strid (2011) förklarar att om en vara vid leverans har en sämre kvalitet än väntat kan butiken reklamera varan. Leverantören kan då göra en kreditering vilket innebär att butiken inte behöver betala för varorna. Svinn som uppstår på grund av detta kallas krediteringssvinn. I studien av Eriksson och Strid (2010) var krediteringssvinn högre än butikssvinn på frukt och grönt avdelningarna.

1.2 Miljömärkningar av butiker

Samhället kan minska livsmedelssvinnet på olika sätt. Arbetet kan styras av myndigheter, butiker, konsumenter eller av ideella organisationer. Ammenberg (2004) förklarar att miljömärkningar utarbetas av vissa organisationer. Märkningarna gör det lättare för konsumenter och professionella inköpare att göra miljöanpassade val genom att märkningarna kan garantera att vissa krav har uppnåtts. En miljömärkning bygger på att en expertgrupp fastställer kriterier som tas fram så att en produkt eller tjänst kan miljömärkas. Företag kan sedan ansöka om att få deras produkt eller tjänst miljömärkt av miljömärkningsorganisationer. Syftet med denna märkning kan vara att vägleda konsumenterna med hjälp av en symbol. I Sverige finns det två miljömärkningar som butiker bli märka med, dessa är Svanen och Bra-miljöval.

1.2.1 Svanen

Svanen-märkningen infördes av Nordiska ministerrådet som en gemensam miljömärkning i Norden. Svanen ägs av Sveriges Standardiseringsråd (SSR) och staten. Det är Miljömärkning Sverige AB (som ägs av SSR och staten) som utarbetar kriterier, kontroller och ger ut licenser (Svanen, 2012a). Svanen ställer viktkrav på sorterat avfall i deras butiksmärkning. I deras märkning får butiker slänga max 920 kg sorterat avfall per miljoner omsatta svenska kronor. Om butiken inte kan få fram det avfallet i vikt får det anges i volym, då kan volymen räknas om till en vikt som butikerna avgör (Svanen, 2012b).

1.2.2 Bra Miljöval

Naturskyddsföreningen är en ideell och partipolitiskt obunden miljöorganisation med 192 000 medlemmar över hela landet. Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens miljömärkning. Såväl butiker som småhusförsäkringar, transportföretag och företag som levererar elenergi med fler kan bli Bra Miljöval-märkta (Naturskyddsföreningen, 2012a). Naturskyddsföreningen började med miljömärkningar år 1987. Det började med en idé om att konsumenter skulle garanteras klorinfritt papper genom märkningen, sedan dess har märkningen växt. För att hjälpa konsumenterna att lättare välja en butik som aktivt arbetar för miljön blev det år 1998 möjligt för butiker att få en Bra Miljöval-märkning. Då krävdes det bland annat att butikerna skulle ha ett stort sortiment miljömärkta produkter och ett aktivt miljöarbete (Naturskyddsföreningen, 2012d). Idag finns det ungefär 140 butiker som är Bra Miljöval-märkta (Naturskyddsföreningen, 2012e). Målet med miljömärkningen av butiker är att minska och få bort försäljningen av de sämsta produkterna ur ett miljöperspektiv, hjälpa konsumenter att hitta butiker som har ett bra miljöarbete samt att synliggöra varor som är bra ur miljösynpunkt (Naturskyddsföreningen, 2012c).

För att butiker ska få märkningen och fortsätta vara märkta ska vissa grundkrav och års-specifika krav uppfyllas. Grundkraven är krav som ställs på butikernas miljöarbete. Grundkraven innebär bland annat att butiken ska ha ett basutbud av ekologiska varor. I ansökan till licensen finns en lista över vilken typ av varor i butikerna som ska ha ett eller flera ekologiska alternativ. Vidare kräver grundkraven bland annat att butiken väljer bort varor som är dåliga ur miljösynpunkt, exempelvis jätteräkor och klorin. Grundkraven ställer även krav på att butiken gör ett gediget miljöarbete. I detta ingår bland annat krav på att butiken ska ha en miljöansvarig och att miljömärkta varor ska vara tydligt skyltade. Det krävs även att butikernas avfall sorteras och lämnas till återvinning i de fraktioner som är möjliga på den ort där butiken är belägen (Naturskyddsföreningen, 2009). Det finns även års specifika-krav som innebär att butikerna specialgranskar olika områden av sin verksamhet varje år. Dessa krav innebär att butiken ska vidta vissa åtgärder som Naturskyddsföreningen arbetat

fram för att förbättra miljöarbetet inom ett specifikt område. Butikernas vidtagande av åtgärder ger poäng och varje år ska butikerna uppnå ett visst antal poäng (Naturskyddsföreningen, 2009). År 2011 var det års-specifika kravet att butikerna skulle förbättra deras utbud av miljömärkta kemiska produkter. Eftersom nya kriterier för butiksmärkningen kommer i slutet av år 2012 finns inga års-specifika krav under detta år (Naturskyddsföreningen, 2012b). Naturskyddsföreningen kontrollerar att butikerna följer grundkraven och de års specifika-kraven genom att representanter från föreningen gör oanmälda besök på butikerna (Naturskyddsföreningen, 2012f).

Grundkraven som nämnts ovan gäller från år 2009 till i slutet av år 2012, då kommer nya och uppdaterade kriterier för butiker träda i kraft. Naturskyddsföreningen har arbetat fram en remissversion för märkningens kriterier som kan komma att gälla från slutet av år 2012 till någon gång under tredje eller fjärde kvartalet år 2015. Kriterierna uppdateras således vart tredje år. Ändringarna av kriterierna tas fram för att möjliggöra en succesiv skärpning av kriterierna och garantera att miljömärkningen gör nytta (Naturskyddsföreningen, 2011).

Bra miljöval-märkningen innehåller inga specifika kriterier för hur livsmedelssvinnet ska hanteras. I remissversionen framkommer det visserligen under punkt 9.4 att butiken kontinuerligt ska minska mängden osorterat avfall. Butikerna ska sedan redovisa detta genom en minskad tömningsfrekvens eller minskad vikt (Naturskyddsföreningen, 2011).

1.3 Problemformulering

Tidigare forskning har förslagit lösningar som till exempel; bättre registrering och redovisning med målsättning att minska svinnet, utbildning av personal, prisnedsättning av varor som närmar sig bäst före-datum, ät snart -märkning och att donera svinn till välgörenhet. Att undersöka möjligheten att ta fram svinnreducerande kriterier för Bra miljöval-märkningen valdes eftersom Bra Miljöval är en av Sveriges största miljömärkningar. Naturskyddsföreningen har ett stort stöd från medlemmar med ett intresse för miljö men ändå ställer denna märkning inga krav på hur livsmedelssvinnet ska hanteras eller minska. Visserligen ska butikerna minska mängden osorterat avfall enligt remissversionen (2011) men detta kriterie infördes främst för att öka sorteringsgraden. En miljömärkning som ställer krav på livsmedelssvinn kan bidra till att svinnproblematiken synliggörs ytterligare i samhället. Utan kriterier för hur svinnhanteringen ska fungera i butikerna riskerar livsmedelssvinnet att bli oförändrat. En oförändrad hantering av svinn och svinnmängd är inte förenligt med en hållbar utveckling vilket Naturskyddsföreningen arbetar för.

2 SYFTE

Syftet är att ta fram och utvärdera förslag till svinnreducerande kriterier inom Bra Miljövals butiksmärkning. Dessa kriterier ska utvärderas genom dess genomförbarhet, effektivitet ur en miljösynpunkt och mätbarhet så att Naturskyddsföreningens representanter kan undersöka om kriterierna uppfylls. Målet är att skapa ett underlag för hur Naturskyddsföreningen kan förändra sin miljömärkning av butiker så att märkningen även inkluderar kriterier som leder till ett minskat livsmedelssvinn och en bättre hantering av det uppstådda svinnet.

3 METOD

3.1 Undersökningsansats

I studien har en kvalitativ undersökningsmetod använts. Metoden var den mest lämpliga eftersom att genomförbarheten av kriterierna inte kunde testas i verkligheten. Kvalitativa

studier baseras på mångtydig, objektiv och öppen empiri (Alvesson och Sköldberg, 2008). För att kunna genomföra den kvalitativa djuptolkningen har relevant litteratur undersökts och utvalda personer intervjuas.

Den litteratur som har studerats närmare i denna uppsats är den litteratur som behandlar ämnet livsmedelssvinn samt ger förslag på konkreta åtgärder och lösningar som kan leda till ett minskat livsmedelssvinn. Lagerberg Fogelberg (2011), Rytterstedt m.fl. (2008) och Stenmarck m.fl. (2011) har sammanställt resultaten från tidigare studier men det antogs att de lösningar som presenterats i studierna är utformade av de som skrivit dessa rapporter. När de förslagna lösningarna och åtgärderna studerats så diskuterades dessa med Maria Palm. Hon arbetar som handläggare för butiker märkta med Bra Miljöval och Miljövänliga Veckan på Naturskyddsföreningen. Det konstaterades att fokus skulle läggas på de lösningar och åtgärder som uppfyllde följande krav: butikerna skulle lätt kunna genomföra kriterierna, de skulle vara lätta att kontrollera och följa upp samt att kriterierna skulle reducera miljöpåverkan så mycket som möjligt. Varje möjlighet till kriterier i denna studie har analyserats efter dess genomförbarhet samt mätbarhet så att kriterierna skulle kunna kontrolleras av Naturskyddsföreningens representanter och hur pass effektiva de var ur en miljösynpunkt. För att undersöka möjligheter till kriteriernas utformning har butikernas kriterier under år 2009 till slutet av år 2012 studerats. Likaså har remissversionen för kriterierna som träder i kraft någon gång i slutet av år 2012 fram till år 2015 studerats. Dessa beskrivs utförligare under rubrik 1.2.2 Bra Miljöval.

3.2 Datasamlingsmetod

För att uppfylla studiens syfte jämfördes litteraturen som studerats mot det empiriska material som samlades in genom intervjuer med fem anställda i fem olika Bra Miljöval-märkta butiker. Intervjuobjekten finns presenterade under rubriken 3.3 Undersökningsobjekt. Fyra av de som intervjuades var miljöansvariga men i en butik intervjuades en butikschefen.

Det beslutades att kvalitativa intervjuer var den modell som passade studien bäst. I en kvalitativ intervju använder man sig av en intervjuguide. Denna guide innehåller några huvudsakliga frågor och några uppföljningsfrågor som kan ställas beroende på svaret på huvudfrågorna. Denna guide ska inte följas slaviskt utan metoden ger utrymme för improvisation (Repstad, 2007). Intervjuaren måste också alltid eftersträva att vara neutral och objektiv (Ejvegård, 2009). Alla butiker hade inte möjlighet att ställa upp på djupintervjuer vilket hade varit önskvärt, det blev således nödvändigt att genomföra vissa telefonintervjuer. Vid telefonintervjuer finns risken att icke-verbala budskap går förlorade. Det finns också en risk att samtalets naturliga sociala kontext förminskas (Repstad, 2007). Detta hölls i åtanke när resultaten från telefonintervjuerna sedan tolkades. Intervjuguiden som användes finns i bilaga 1.

Tre intervjuobjekt i tre olika butiker hävdade att det ingår en form av svinnutbildning i deras miljöutbildning. För att kontrollera detta gjordes ett återbesök i butikerna. Tre slumpmässigt utvalda av de anställda som fanns tillgängliga ute i butikerna intervjuades i respektive butik. Dessa fick svara på om det hade ingått någon form av svinnutbildning i deras miljöutbildning.

3.3 Undersökningsobjekt

3.3.1 ICA

Det finns 1400 ICA-butiker i Sverige (ICA, 2012a). ICA består av fria handlare i samverkan, alla butiker har en stark lokal förankring. På ICA:s hemsida går det att läsa att ICA ligger i

framkant med klimat och miljöarbete. Enligt deras policy finns det möjligheter för ICA-handlare att laga lunchrätter av produkter med kort datum. De har ett koncept som heter ”Ät snart” som gör det möjligt att sälja vissa varor som har kort datum till ett nedsatt pris. De får även sälja frukt och grönt med mindre skador till ett lägre pris (ICA-koncernen, 2010).

I en ICA butik intervjuades den miljöansvariga personen. Fortsättningsvis benämns denna person som intervjuperson 1. Denna butik är förutom Bra Miljöval-märkt även KRAV-certifierad och Svanen-märkt.

3.3.2 Willys

Willys ägs av Axfood. Det finns 170 Willys butiker runt om i Sverige (Willys, 2012b). Willys affärsidé är att göra det möjligt för kunder att köpa Sveriges billigaste matkasse i deras butiker. På Willys hemsida menar man att detta är förenligt med att hushålla med resurser och ta ansvar för miljö och omvärlden. Vidare hävdar Willys att de sedan en lång tid tillbaka har arbetat för att minska svinnet målmedvetet och att de källsorterar allt avfall (Willys, 2012a). Willys har en koncepthandbok som uppdateras varje år. I denna finns information om rutiner, förhållningsregler och policys för butikerna (Åhnberg och Strid, 2010). År 2010 var alla (119 stycken) Willys butiker märkta med Bra Miljöval (Axfood, 2010).

En telefonintervju genomfördes med den miljöansvariga på en Willys-butik. Fortsättningsvis benämns denna person som intervjuperson 2. Denna butik skiljer sig från de andra butikerna i studien då de självmant har ordnat en tävling för att minska svinnet. Om medarbetarna sänker butikens svinn med 0,1 procentenheter under år 2012 så ska de lotta ut en utlandssemester för 10 000 kr till en av medarbetarna. Alla medarbetare kommer få en lott. Lottas inte vinsten ut i år så kommer de göra ett nytt försök år 2013.

En personlig intervju genomfördes med den miljöansvariga på en annan Willys-butik. Fortsättningsvis benämns denna person som intervjuperson 3. Denna butik urskiljer sig från de andra butikerna eftersom de har dispens på källsortering vid sopkärnen till dess att ombyggnaden som pågår av butiken är klar så nu slängs allt i en och samma container. Intervjuperson 3 berättar att tanken är att det ska bli biogas av så mycket som går när byggnaden är klar. Vid ytterligare ett samtal med den intervjuade förklarar denna att svinnet redan idag till viss del blir biogas och att det är Uppsala kommun som kommer att hämta upp svinnet. Uppsala vatten och avfall AB hittar ingen information om att de hämtar och gör biogas av avfallet från adressen där butiken finns (Hellman, 2012).

En ytterligare telefonintervju genomfördes med den miljöansvariga på en annan Willys-butik. Fortsättningsvis benämns denna person som intervjuperson 4. Denna butik urskiljer sig från resten av butikerna eftersom den intervjuade berättar att de har en container för svinnet där det blir biogas av det som det går att göra till biogas. Den intervjuades chef har sagt detta men den intervjuade vet inte riktigt hur det går till. Uppsala vatten och avfall AB hittar ingen information om att de hämtar och gör biogas av avfallet från adressen där butiken finns (Hellman, 2012).

En telefonintervju genomfördes även med en butikschef på en Willys-butik. Fortsättningsvis benämns denna person som intervjuperson 5. Den anställda berättar att butiken idag framförallt med att minska svinnet genom att ha bra inköpsrutiner.

4 RESULTAT OCH DISKUSSION

Nedan resoneras det kring vilka eventuella kriterier som skulle kunna implementeras i Bra Miljöval-märkningen. Detta resonemang görs med hjälp av litteratur och med resultat från intervjuer med anställda på de fem Bra Miljöval-märkta butikerna. En sammanställning av utvärderingen för samtliga möjligheter till kriterier finns under rubrik 4.13 ”Sammanställning av utvärderingen för kriterierna” i tabell 2 vid namn ”Kriterier och dess genomförbarhet, effektivitet, mätbarhet och svagheter”.

4.1 Registrering av svinn, målsättning och uppföljning

Bättre registrering av svinn, arbete med målsättning och uppföljning har förslagits av Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Naturvårdsverket (2011); Rytterstedt m.fl. (2008); Stenmarck m.fl. (2011). Stenmarck m.fl. (2011) påpekar att livsmedelssvinnet borde registreras regelbundet i alla länder för annars kommer den sanna miljöpåverkan av mat förbli okänd. En noggrann registrering av svinn görs redan i många svenska butiker men dessa siffror är inget som företagen vill dela med sig av till konkurrenter och därför får inte heller allmänheten ta del av dessa (Johansson och Ågren, 2011). Enligt Naturvårdsverket (2011) kan en lösning vara att butikerna sätter upp mål för hur mycket svinn som får kasseras. Rytterstedt m.fl. (2008) menar att krav på att redovisa åtgärder för minskat svinn kan ställas vid tillsyn av avfallshanteringen enligt miljöbalken. De menar även att de allmänna hänsynsreglerna kan åberopas i miljöbalken. Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) menar att det är viktigt att sätta tydliga mål gällande livsmedelssvinn, dessa mål bör följas upp då detta synliggör livsmedelssvinnet och förlusterna vilket kan användas som ett verktyg av ledningen för att väcka engagemang hos personalen.

Intervjuperson 1 uppger att de registrerar avfall enligt Svanens kriterier. Den intervjuade förklarar att de har koll på vad av det som slängs som är vegetabiliskt och animaliskt. De lägger in frukt och grönt per vikt men exempelvis kex vägs inte utan räknas per antal. Den intervjuade menar att det är viktigaste är att det bör finnas krav på uppföljning och målsättning i varje butik för de olika avdelningarna. Vissa avdelningar måste ha ett visst svinn men det måste finnas en vettig anledning till varför svinn uppstår annars borde det inte vara acceptabelt. Slutligen poängterar intervjupersonen att det är viktigt att man sedan diskuterar svinn med sin närmaste chef vecka för vecka eftersom det kan vara lärorikt.

Intervjuperson 2 berättar att de gör veckovisa uppföljningar på avdelningarna för hur det har gått att registrera svinn. Varje vecka skickar de in rapporter på det svinn som uppstår till regionchefen och de skickas sedan vidare upp till de högsta cheferna på Willys. Den intervjuade menar att det inte vore ett problem för Willys-butiker om det fanns krav på att registrera svinn på ett och samma sätt men andra butiker kan intervjupersonen inte svara för.

Intervjuperson 4 förklarar att butiken registrerar sitt svinn och samlar resultatet i en veckorapport. Butiken har idag uppsatta mål på vad de bör ligga på. De har även en teamschef som går igenom och undersöker om det slängs mycket av samma varor, om det finns en sådan vara frågar de sig om varan har rätt plats eller om de ens ska ta in varan. Den intervjuade berättar även att en forskare från SLU har varit i butiken och vägt allt men det tar lång tid att väga allt, fruktavdelningen är det svåraste. Den intervjuade menar att det är lättare att göra detta på avdelningen där den här personen arbetar eftersom varorna på den avdelningen kan läsas in med streckkoden.

Intervjuperson 3 och Intervjuperson 5 berättar att butiken registrerar svinnet enligt Willys standard. Intervjuperson 5 berättar att de väger frukt och grönt på en våg innan det slängs. De får sedan fram en rapport varje vecka som diskuteras med avdelningschefen.

De intervjuade påstod att allt svinn registreras. Hur butikerna väljer att registrerar varor som blir svinn varierar, speciellt på frukt och grönt avdelningen vilket också är en av de avdelningar där mest svinn uppstår. Vissa av de intervjuade hävdade att varorna vägs på en våg medan vissa har förklarat att de endast betraktar frukten och gör en gissning. I studien av Åhnberg och Strid (2010) förklaras det att lösviktsvarorna i butiken som undersöktes hade en PLU-kod. Denna kod slogs in på en svinndosa och varornas vikt uppskattas med ögonmått. I studien av Eriksson och Strid (2011) räknade de med att utebliven registrering kan ge en underrapportering på uppåt 50 % på det svinn som uppstår på frukt och grönt avdelningen. I studien räknas det även att en felaktig uppskattning av vikter kan leda till en under eller överrapportering på ± 20 %. De intervjuade förklarade hur svårt det skulle vara att registrera alla varor med en ökad noggrannhet, de trodde i flera fall att det skulle leda till en ökad arbetsbelastning. Även om svinnet skulle kunna registreras noggrannare och bättre så innebär en noggrann registrering inte automatiskt att svinnet kommer minska. Det är däremot en åtgärd som kan synliggöra svinnet bättre.

I remissversionen av Bra Miljöval-märkningen för butiker (2011) framgår det som ett kriterium att butiken kontinuerligt ska minska mängden osorterat avfall. Butikerna ska sedan redovisa detta genom en minskad tömningsfrekvens eller minskad vikt. Detta kriterie syftar inte till att minska svinnet, syftet är att öka sorteringsgraden. För att vinkla kriteriets syfte till att minska svinnet skulle vissa ändringar behövas. Om svinnet skulle redovisas genom minskad vikt för osorterat och sorterat svinn skulle det kunna leda till att butikerna helt enkelt väljer att registrera mindre svinn. Krediteringssvinn skulle inte synliggöras i redovisningen eftersom det inte räknas som svinn. Redovisning genom minskad tömningsfrekvens på osorterat och sorterat avfall skulle få med allt livsmedelssvinn i redovisningen vilket kan ses som fördelaktigt. Kriteriet skulle bli som mest effektivt om det krävdes att allt avfall skulle sorteras och sedan redovisas genom en minskad tömningsfrekvens. Detta skulle göra det möjligt att urskilja livsmedelssvinn från övrigt avfall. Kriteriet behöver utredas vidare för att undersöka hur dessa tömningsfrekvenser registreras idag och hur de skulle kunna registreras som mest effektivt.

Ett alternativt kriterie är att svinnet ska redovisas genom att levererad mängd jämförs med den mängd som blir såld, vilket kan göras i kronor eller kilogram. Kriteriet skulle bli effektivt eftersom det skulle minska problemen med registrering som uppstår på grund av att ett visst svinn inte registrerats eller registreras felaktigt. Även krediteringssvinn kan räknas in i redovisningen. Idag räknas inte de varor som blir krediteringssvinn rent pappersmässigt till levererade varor men det skulle enkelt kunna räknas ihop till den totallevererade mängden. Kriteriet skulle dock få med snatteri och avdunstning i redovisningen vilket kan ge en något skev redovisning. Eftersom snatterier och avdunstning förekommer i betydligt mindre mängder än livsmedelssvinn så anses förslaget ändå vara det bästa sättet att redovisa svinn. Detta kriterium är genomförbart och mätbart genom att den data som efterfrågas redan är tillgänglig för butikerna i butikernas bokföring. Kriteriet skulle inte heller skapa något större extraarbete för personalen genom att all data som efterfrågas redan existerar.

Tabell 1. För och nackdelar med olika registreringsmetoder av svinn.

Registreringsmetoder för svinn	Uppskattning av lösviktvarors vikt med PLU-koder	Väga och registrera alla varor	Jämförelse mellan levererad och såld mängd i kronor eller kilo	Minskad tömningsfrekvens
Fördelar med metoden	Arbetet går snabbt för de anställda.	Redovisar korrekt vikt.	Redovisar även krediteringssvinn, varor som registreras felaktigt eller inte alls.	Redovisar även krediteringssvinn, varor som registreras felaktigt eller inte alls.
Nackdelar med metoden	Metoden gör det möjligt att registrering av vissa varor uteblir samt att en felaktig uppskattning görs.	Tidskrävande för personal.	Snatteri och avdunstning kommer med i uträkningen.	Detta kriterie behöver utredas vidare för att undersöka hur dessa tömningsfrekvenser registreras idag och hur dessa skulle kunna registreras som mest effektivt.

Vidare bedöms kriteriet i Bra Miljöval-märkningens remissversion (2011) om en kontinuerlig minskning av osorterat avfall som ett effektivt kriterium för att öka sorteringsgraden. För att minska livsmedelssvinnet måste det appliceras på allt avfall. Ett effektivt kriterium skulle kräva att allt avfall sorteras samt att en kontinuerlig minskning av avfallet med målsättning i respektive butik. Om målsättningen görs i respektive butik kan visserligen låga mål sättas. Att sätta upp generella mål skulle inte fungera bra eftersom butikernas storlek varierar. Detta kriterie är genomförbart eftersom vissa butiker redan har mål uppsatta. Kriteriet är effektivt eftersom det automatiskt kan leda till ett minskat svinn. Det är mätbart genom att kvantitativa mål sätts upp för en viss enhet.

Ett ytterligare kriterium som skulle kunna införas är att veckovisa resultat ska följas upp med avdelningschefen. Flera av de intervjuade har berättat att de redan gör detta. Detta är egna initiativ från butikerna som de intervjuade arbetar i. Denna åtgärd skulle bli som mest effektivt om hela avdelningar gick igenom resultatet gemensamt. Kriteriet kan vara effektivt genom att det kan skapa ett större engagemang för att minska svinnet bland de anställda. Kriteriet gör det möjligt för de anställda att få en uppfattning om hur mycket svinn som skapas varje vecka. Detta kriterium är genomförbart eftersom det redan verkar förekomma i vissa butiker där det uppskattas och mötet behöver heller inte vara långvarigt. Kriteriet kan vara mätbart genom att mötena skulle dokumenteras.

4.2 Autoorder-system

Planering av inköp med koll på lagersaldo, försäljningsstatistik samt ordning och reda i butik har förslagits som en åtgärd för att minska svinnet av Andersson m.fl. (2010); Gustavsson (2010); Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Naturvårdsverket (2011); Rytterstedt m.fl. (2008). Naturvårdsverket (2011) menar att det är viktigt att nya försäljningsmetoder som inte leder till överköp utvecklas. Gustavsson (2010) skriver att orderstorleken bör anpassas efter den rådande efterfrågan för varje produkt. Gustavsson menar även att produkter borde beställas i mindre skala så det endast finns varor som har en ständig efterfrågan av kunderna framme i butiken. Andersson m.fl. (2010) hävdar att det behövs mer korrekta beställningar för att minska svinnet även om det är svårt i mindre butiker. De anser att det vore önskvärt att färskvarulagerna gjorde det möjligt att beställa mindre kvantiteter. Författarna hävdar även att det i deras studie framkommit att vissa leveranser innehållit varor med tidigare bäst föredatum än föregående leverans. De menar att det därför är viktigt att logistikkedjan ses över. I

studien av Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) höll en butik koll på vilka varor som närmade sig bäst före datum. Detta kunde göras för att det fanns goda beställningsrutiner samt att de använde det automatiserade beställningsverktyget Autoorder. Autoorder är ett program som hjälper butikerna att få koll på vad och hur mycket som finns i lager och när varorna beräknas ta slut. Programmet kan även räkna in lönetoppar och butiksstatistik (Lagerberg Fogelberg m.fl., 2011). I alla Willys butiker används Autoorder (Axfood, 2009). Även ICA använder samma system men systemen har olika namn och är anpassade efter den egna organisationen. Rytterstedt m.fl. (2008) menar att det är viktigt att de avdelningsansvariga har koll på statistik och efterfrågan för att få god kunskap om deras butik och vad som behövs köpas in. De menar även att tekniska hjälpmedel för inköpsplanering och påfyllning av hyllor kan användas.

Intervjuperson 1 berättar att butiken arbetar mycket med att ha ordning och reda på butiken och uppföljning av leveranserna. Den intervjuade menar att systemet med Autoorder fungerar bra men det krävs koll på att lagersaldot stämmer. Intervjupersonen tillägger att det kanske inte skulle fungera som ett krav eftersom det nästan krävs att man är en större kedja för att använda det.

Intervjuperson 2 menar att Autoorder hjälper butiken att hålla ordning och reda även på lager men butiken måste fortfarande göra saldokontroller. De ställer in parametrar varje dag och gör orderkontroller varje dag. Intervjupersonen tror inte att man kan ställa krav på att butiker ska använda sig av system så som Autoorder för det är ett stort och kostsamt system då det krävs ett enormt datasystem.

Intervjuperson 3 är nöjd med arbetet med Autoorder och menar att det gör det lätt att beställa rätt mängder. Intervjupersonen menar att även mindre butiker skulle kunna använda det systemet. Den intervjuade menar att trots att systemet kostar en del så skulle de tjäna på det i längden eftersom butikerna slipper bunkra upp varor som sedan riskerar att bli svinn.

Intervjuperson 4 berättar att butiken använder Autoorder men den intervjuade berättar att de får gå in och peta lite ibland och ställa in rätt parametrar, men det fungerar bra så länge de har koll på lagret. Systemet underlättar arbetet tidsmässigt.

Intervjuperson 5 säger att ordning och reda på lager är a och o. Den intervjuade är väldigt nöjd med Autoorder idag. Intervjupersonen säger att ett krav på att införa Autoorder skulle ställa till problem då de minsta butikerna skulle slås ut.

Sammanfattningsvis verkar Autoorder-systemet vara uppskattat av de som har intervjuats. Även om systemet är kostsamt så används det idag av flertalet kedjor. Butikerna ansåg att systemet underlättat deras arbete. Trots detta ansåg vissa att ett kriterie om att butikerna bör använda Autoorder inte skulle fungera eftersom de menade att mindre butikerna kan slås ut. Denna omtänksamhet kan snarare grunda sig i en rädsla över att butikerna själva skulle kunna få krav på sina egna butiker. Kriteriet skulle vara genomförbart eftersom nästan alla Bra Miljöval-märkta butiker ingår i större kedjor så problemet med de mindre butikerna som inte använder systemet borde vara minimalt. Dessutom ingår nästan alla butiker i Sverige i större kedjor (Eriksson och Strid, 2011). Kriteriet är effektivt genom att det hjälper butikerna att få bättre koll samt ordning och reda på deras beställningar vilket kan minska risken för att överbeställningar görs. Det är anmärkningsvärt att Autoorder har vissa brister så som att systemet inte används på frukt och grönt avdelningen och systemet tar inte hänsyn till de olika kampanjer som butikerna genomför. Kriteriets mätbarhet bör utredas vidare. Att kontrollanterna undersöker om butiken använder sig av systemet skulle vara en lösning.

Alternativt skulle en standard för hur data från Autoorder ska redovisas samt hur Autoorder ska användas i butik kunna skapa ett bra underlag för kontroll men hur detta ska genomföras måste studeras noggrannare.

4.3 Mer frekventa och mindre leveranser

Mer frekventa och mindre leveranser av varor har antytts vara en lösning av Buzby m.fl. (2009); Stenmarck m.fl.(2011). Stenmarck m.fl. (2011) funderar även över om det är realistiskt att en kund ska kunna förvänta sig fyllda hyllor med olika typer av varor under hela dagen. Ett sätt att uppnå detta och ändå hålla svinnet nere vore mindre och mer frekventa leveranser.

Intervjuperson 1 menar att det skulle vara svårt med ett sådant kriterie eftersom det är svårt att fastställa hur stor en liten leverans är och vad som menas med frekvent, även intervjuperson 2 påpekar detta.

Intervjuperson 3 föredrar att ta hem stora leveranser före små och frekventa eftersom dessa orsakar så mycket springande och plock, det blir också svårt att få upp allt på hyllorna med små leveranser.

Intervjuperson 4 hävdar att de använder sig av mindre och frekventa leveranser då det kommer leveranser varje dag förutom på söndagar.

Intervjuperson 5 menar att mindre och mer frekventa leveranser skulle kunna vara en lösning på problematiken med svinn.

Innebörden av mer frekventa och mindre leveranser tolkades olika av butikerna. Det skulle vara svårt att sätta upp kriterier för vad som är en mindre eller frekvent leverans då det skiljer sig beroende på butikernas storlek. Denna lösning skulle kunna bidra till extra utsläpp av växthusgaser vilket inte är förenligt med punkt 8.2.2 ”Utsläpp av växthusgaser” och punkt 8.2.3 ”Effektivisering” i remissversionen till Bra Miljöval-märkningen för butiker(2011). I dessa punkter framgår det att utsläpp av växthusgaser ska minimeras i sådan stor utsträckning som möjligt. Vidare forskning bör ta ställning till om mer frekventa och mindre transporter med eventuell chans till minskat livsmedelssvinn eller om färre transporter men med risk för ett ökat livsmedelssvinn ger störst miljöpåverkan.

4.4 Utbildning av personal

Utbildning av personal så att de får en större förståelse för svinnets miljöpåverkan rekommenderas av Andersson m.fl. (2010); Buzby m.fl. (2009); Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Rytterstedt m.fl. (2008). Rytterstedt m.fl. (2008) belyser att det är viktigt att informera personal om svinnets betydelse för ekonomi och miljö. De anser att denna utbildning bör ske vid nyanställning. Andersson m.fl. (2010) menar att de anställda kan behöva information om livsmedelsframställningens miljöpåverkan, från primärproduktionen till den färdiga varan. De menar även att personal kan behöva ytterligare kunskap om produkterna. Detta behövs för att hindra felaktig hantering och förvaring vilket kan förkorta färskvvarornas hållbarhet.

Intervjuperson 1 tror inte att en miljöutbildning med fokus på livsmedelssvinn skulle göra någon skillnad i deras butik eftersom avdelningarna redan är intresserade av att minska svinnet. Den intervjuade menar att de istället gör uppföljningar varje vecka på hur svinnet har sett ut på de olika avdelningarna, detta diskuteras sedan med den närmste chefen. Om det

under någon vecka har varit ett högt svinn så diskuterar de detta noggrant. Intervjupersonen menar att detta kan ses som en form av utbildning.

Intervjuperson 2 berättar att butiken har en intern miljöutbildning som alla som jobbar i butiken måste genomgå, denna utbildning inkluderar även frågor rörande svinn.

Intervjuperson 3 berättar att butiken har utbildningar inom miljö och säkerhet på deras intranät som Axfood har lagt upp. I denna utbildning ingår även livsmedelssvinn. Även de timanställda och deltidsanställda får denna utbildning. I denna utbildning kommer det kontinuerliga uppdateringar med uppföljningar.

Intervjuperson 4 förklarar att butiken har en generell miljöutbildning. De har även veckovis uppföljning. Intervjupersonen vet inte om det skulle kunna vara ett kriterium att ha en utbildning inom svinn men en rekommendation. Den intervjuade påpekar att utbildning för deltidsanställda och timanställda inom livsmedelssvinn kostar men påpekar att de har gjort andra utbildningar via tester på datorer på ungefär en timme. Intervjupersonen tillägger dock att en timme alltid är en timme.

Intervjuperson 5 berättar att de har en miljöutbildning och att det i denna utbildning ingår vissa frågor som rör svinn så ett sådant krav skulle de klara av. Den intervjuade berättar att de går igenom det veckovisa svinnresultatet med alla på respektive avdelning vilket är lärorikt för personalen.

Eftersom tre av de intervjuade hävdade att svinnfrågor inkluderas i deras miljöutbildning gjordes ett ytterligare besök i dessa tre butiker för att undersöka detta. Tre slumpmässigt utvalda anställda som fanns tillgängliga i butikerna tillfrågades i respektive butik. Av dessa nio var det sex som sa att de inte fått någon miljöutbildning alls. Två mindes att de fått en miljöutbildning som kanske hade tagit upp svinnproblematiken men de kunde inte minnas om det stämde. En person berättade att den fått miljöutbildning och att några frågor hade handlat om svinn i utbildningen. En av de anställda frågade vad som menades med svinn, det verkade som att personen inte hört talats om begreppet tidigare. Det är tydligt att utbildningen som de intervjuade berättat om inte har framgått till alla de anställda. Det är anmärkningsvärt att endast en anställd bestämt kunde minnas att frågor rörande svinn tagits upp i utbildningen trots att de intervjuade hävdade att detta ingår i miljöutbildningen för de anställda.

Intervjuerna med de miljöansvariga och butikschefen visade på en viss motvilja mot ett eventuellt kriterie som skulle kräva att svinnet miljöpåverkan skulle inkluderas i en miljöutbildning för butikerna. De intervjuade kommenterade bland annat att; det skulle kunna bli kostsamt, utbildningen skulle vara överflödigt då de redan har veckovisa svinnmöten i vissa butiker samt att det inte behövdes för de redan har en generell miljöutbildning. Utbildning gällande svinnet miljöpåverkan är viktigt. I intervjuerna visades detta genom att flera av de intervjuade verkar anse att det är naturligt med svinn. Denna inställning måste ändras för att butikerna ska kunna börja hantera svinnet på ett mer hållbart sätt. Det räcker inte med att de anställda inser svinnet ekonomiska värde utan även dess miljömässiga värde måste synliggöras.

I remissutgåvan av Bra Miljöval-märkningen för butiker (2011) finns det under punkt ”5.3 Personalutbildning” ett kriterium om att den miljöansvarige ska ägna minst två dagar per år till miljöutbildning, deras arbetstid ska avsättas för det. Kriteriet innebär även att personal som är anställd längre än sammanlagt sex månader ska genomgå en grundläggande

miljöutbildning senast tre månader efter att tjänsten påbörjats. I denna punkt skulle det även kunna ingå ett krav om utbildning gällande livsmedelssvinnets miljöpåverkan. Kriteriet skulle vara genomförbart genom att denna utbildning skulle kunna genomföras i samband med den generella miljöutbildningen. Kriteriet är mätbart genom att det kan dokumenteras hur många som genomgått utbildningen och hur många timmar som lagts på utbildningen. Utbildningens längd kan inte automatiskt korreleras med den kunskap som inhämtas under denna tid. Kriteriet skulle vara effektivt genom att det kan bredda förståelsen och kunskapen om svinnets miljöpåverkan. Detta kan i sin tur leda till att personalen arbetar mer aktivt för att minska svinnet.

Vissa av de intervjuade nämner att de följer upp och diskuterar svinnstatistiken vecka för vecka med de avdelningsansvariga, vilket kan betraktas som en typ av utbildning. Om detta infördes som ett kriterie så skulle utbildningen bli ännu mer effektiv och kontinuerlig. Dessa veckovisa möten skulle kunna genomföras med en hel avdelning vilket gör det möjligt att svinnets betydelse synliggörs för alla de anställda. Detta diskuteras även under rubrik 4.1 Registrering av svinn, målsättning och uppföljning för ett minskat svinn.

4.5 Indelning av personal på fler och mindre ansvarsområden

Indelning av personal på fler och mindre ansvarsområden kan ge en bättre överblick över varuflödet och kan därigenom leda till bättre beställningar (Anderson m.fl., 2010). Detta innebär att ansvaret hamnar hos färre personer vilket också kan öka motivationen att minska svinnet. I studien av Andersson m.fl (2010) var butiken med minst livsmedelssvinn uppdelad på detta sätt men de fann ingen korrelation som bevisade att svinnets mängd berodde på uppdelningen. I studien var det endast denna butik som hade satt upp mål för kassation.

Intervjuperson 1 menar att det beror på exakt hur man tänkt sig att denna fördelning ska ske.

Intervjuperson 2 menar att det inte går att dela in personalen på mindre områden eftersom det inte är så många arbetstimmar att dela ut på personalen. En person måste ha många arbetsavdelningar för att butiken ska ha råd att ha öppet. Den intervjuade poängterar att det är skillnad på ICA för där har de höga priser och hög marginal men det har inte Willys.

Intervjuperson 3 hävdar att det är bäst om det finns en stadig bemanning på varje avdelning eftersom personalen får mer koll och i deras butik fungerar det bra.

Intervjuperson 4 berättar att butiken denna arbetar i är uppdelad på områden, de är exempelvis en eller två personer på varje avdelning. Den intervjuade förklarar att det fungerar bra men vet inte om det skulle kunna vara ett krav.

Intervjuperson 5 menar att mindre ansvarsområden är ett vettigt sätt att arbeta. Den intervjuade tillägger att det inte gynnar svinnfrågan att man har personal på flera olika områden för då får personalen dålig koll.

En del av de intervjuade påpekade svårheten med att veta vad fler och mindre ansvarsområden innebär. Vissa av de intervjuade verkade anse att de arbetar med mindre team på en stadig plats. Om detta skulle bli ett kriterium skulle det troligen krävas stora förändringar i hela butikerna vilket kanske är orealistiskt. Vidare så skulle det behövas djupare studier för att fastställa om denna åtgärd verkligen bidrar till ett minskat svinn. Om detta stämmer bör det även utredas hur fördelningen skulle fungera optimalt.

4.6 Bättre hantering av varor, främst inom frukt och grönt

Att hantera livsmedelsvaror på rätt sätt så att de får en längre hållbarhet har förslagits som en lösning av Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Rytterstedt m.fl. (2008). Rytterstedt m.fl. (2008) menar att en kylanläggning som håller rätt temperatur för frukt och grönt skulle bidra till att minska svinn. Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) anser att ett inbyggt frukt och grönt-rum med lägre temperatur än övriga butiken kan bidra till att varorna förvaras i rätt temperatur. De hävdar även att en vertikal kyldisk med rullgardin som kan dras igen eller en kyl med dörrar kan minska kylförvaringsproblemen. Om varornas hållbarhet förlängs leder det till att mindre arbetstid behövs för att sortera varorna då varorna ska kasseras. Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) påpekar även att temperaturen som är lämplig för olika frukt och grönt skiljer sig åt så olika sektioner i en kyl kan vara en lösning. Kyla förlänger frukt och grönts hållbarhet då detta påverkar varornas andning, avdunstning och tillväxt av mikroorganismer (Modin och Lindblad, 2011).

Strid förklarar att frukt och grönt i lösvikt skulle kunna minska svinn för vissa varor eftersom lösviktsvaror inte har ett bäst före-datum. Viss frukt och grönt kan ändå behöva skyddas av en förpackning så som kiwi och druvor. Strid talar även om att exempelvis avokado skulle kunna delas in efter mognadsgrad. Detta kan göras så att konsumenter som vill äta avokado samma dag som inköpet ges möjligheten att köpa en mer mogen avokado (Eriksson och Strid, 2012). Vissa vegetabilier borde inte placeras bredvid varandra då klimaterisk frukt (exempelvis äpplen och tomater) producerar eten. Eten avges som en gas som kan påskynda mognaden, ju mognare frukt desto mer eten avger den (Modin och Lindblad, 2011). Willys-butikerna får dock inte flytta om varorna så de önskar. Åhnberg och Strid (2010) beskriver hur varornas placering på Willys är bestämt centralt enligt ett möbleringskoncept.

Intervjuperson 1 menar att problemen med kylförvaring är relativt små då det idag finns lagkrav på registrering av temperatur. Idag har butiken som den intervjuade arbetar i dörrar på sina kyldiskar men den främsta anledningen till detta är att det drar mer el annars. Kraven på temperatur regleras också i lagstiftningen.

Intervjuperson 2 säger att inget i deras butik blir svinn för att det är för varmt. Intervjupersonen menar att de har dörrar på frysdiskarna men den intervjuade funderar om det finns någon butik i Sverige som har det på kyldiskarna. Den intervjuade tror att det skulle fungera om det fanns ett krav på att frysdiskarna hade dörrar i butikerna.

Intervjuperson 3 menar att det finns bestämmelser från Axfood som gör att de redan idag har väldigt bra kylar med dörrar och draperier. Den intervjuade menar att paketering av viss frukt inte är att rekommendera eftersom frukterna ser mer estetiskt tilltalande ut om de förvaras styckvis. Intervjupersonen förklarar att denna hatar plast och att den intervjuade vill kunna plocka så som den själv vill. Den intervjuade tillägger att det skulle vara fördelaktigt ur en svinnsynpunkt att ha mer frukt och grönt löst eftersom man då kan slänga en vara istället för ett helt nät eller förpackning.

Intervjuperson 4 berättar att butiken har kylar som slår larm om det blir för varmt och de har temperaturkoller varje vecka. Den intervjuade tror inte att ett kylrum skulle vara bra efter miljön. Intervjupersonen menar att det bästa är att ha dörrar vilket kanske är jobbigt ur jobbsynpunkt men bäst för varorna.

Intervjuperson 5 berättar att butiken har ett program som hjälper till att mäta temperaturen på varorna och diskarna. Den intervjuade säger att inget av deras svinn beror på att varorna har förvarats i fel temperatur.

De intervjuade uppfattade kylförvaringsproblemen som ett litet eller obefintligt problem. Vissa av de intervjuade påpekade att temperaturkraven redan regleras i livsmedelslagstiftningen. Lagstiftningen anger inga specificerade temperaturkrav utan det anges att varor ska förvaras i en lämplig temperatur. De intervjuade verkade anse att det redan idag har tillräckligt bra förvaring till varorna. Det är möjligt att detta stämmer till viss del men det är anmärkningsvärt att butikerna har ett ekonomiskt intresse i att hävda att kylförvaringen inte behöver förändras.

Ett kriterium som skulle kunna införas i Bra Miljöval-märkningen skulle kunna vara att butiken antingen bör förvara frukt och grönt i: ett frukt och grönt-rum, en kyldisk med rullgardin eller en kyl med dörrar. Vidare studier bör utreda hur stort detta behov är baserat på hur mycket svinn som uppstår på grund av att varor inte förvaras i optimal temperatur. Svinnet bland frukt och grönt skulle troligen minska om större och tåligare varor förvarades var och en för sig istället för i förpackningar eller nät. Om en vara är av sämre kvalitet behöver endast en vara kasseras istället för en hel förpackning eller ett helt nät. Det är ändå troligt att vissa ömtåliga varors hållbarhet ökar om de förvaras i en förpackning. Vilken typ av varor vars hållbarhet ökar om de förvaras i en förpackning eller inte bör studeras mer noggrant. Det finns ingen forskning som påvisar om placeringen av klimaterisk frukt ökar eller minskar svinnet. Det kan ifrågasättas om svinnet skulle minska om dessa tre åtgärder infördes som kriterier eftersom inga studier bevisar om dessa åtgärder bidrar betydligt till svinnet. Eftersom en stor del av svinnet uppstår inom frukt och grönt är det viktigt att studier genomförs för att fastställa detta.

4.7 Sälja varor som närmare bäst före-datumet till ett lägre pris

Att göra en prissänkning på vissa varor har förslagits som en lösning av Andersson m.fl. (2010); Gustavsson (2010); Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Loxbo (2011); Rytterstedt m.fl. (2008). Loxbo (2011) menar att om datummärkningen anpassades så att en prisnedsättning gjordes i kassan så skulle livsmedelssvinnet minska. Anderson m.fl. (2010) hävdar att en prissänkning kan ses som positiv eftersom det ändå ger en viss inkomst för butiken istället för att varorna kasseras. Butiken kan också komma att betraktas som mer miljövänlig av kunderna. De skriver även att prissänkningar riskerar att påverka försäljningen av fullprisvaror. Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) menar att prisnedsättning bör användas i kombination med andra verktyg. De menar att detta är nödvändigt eftersom prissänkningar kan leda till att butikerna inte anser att det blir lika viktigt att arbeta med precisionen i beställningar och med uppföljningar. Willys-butikerna får göra en prisjustering så att varor kan säljas för halva priset då de närmar sig bäst före-datumet (Åhnberg och Strid, 2010). ICA-handlare får sätta ner varor som närmar sig bäst före-datum om de så önskar (ICA, 2012c).

Intervjuperson 1 berättar att butiken inte arbetar med prissänkning eller exponering av varor. Den intervjuade tror inte att ett krav på prissänkningar skulle göra någon större skillnad då det inte löser grundproblemet som är överbeställningar. Det kan leda till att dessa varor överkonsumeras av kunderna som sedan tar med sig varan hem där den istället slängs. Intervjupersonen menar också att det leder till att de varor som den dagen har längst kvar till sitt bäst före-datum kommer att konsumeras mindre, vilket leder till att problemet kvarstår med denna metod.

Intervjuperson 2 berättar att i butiken som den här personen arbetar i sätter de ner priserna till halva priset på chark och kött ungefär en dag före bäst före-datumet. Den intervjuade tror att krav på att sänka priset på varor som närmar sig bäst före-datum skulle fungera.

Intervjupersonen tillägger att en kund idag aldrig vill köpa en vara till ordinarie pris om varan har ett kort datum även om de ska konsumera varan samma dag.

Intervjuperson 3 berättar att i butiken som denna arbetar i sätter ner priset på de varor som närmar sig bäst före-datumet. Den intervjuade förklarar att konsumenterna köper dessa varor om de kommer använda varorna inom de närmaste dagarna. Intervjupersonen menar att det skulle bli alldeles för plottrigt i butikerna om det skulle finnas ett krav på att priset på varorna sattes ner när de närmar sig bäst före-datum.

Intervjuperson 4 berättar att butiken arbetar för att undgå problematiken med bäst före-datum genom att de sätter ner vissa varor till halva priset en till två dagar innan de går ut. De varor som är inne på sin sista dag säljer sällan bra. Den intervjuade påpekar att kunderna verkar vara rädda för bäst före-datum.

Intervjuperson 5 arbetar med bäst före-datum märkningen genom att de gör en successiv prisnedsättning på varor som närmar sig bäst före-datum så att de ska hinna sälja bort varorna. Den intervjuade säger att det vore genomförbart att ha ett krav på att prissänka varor som närmar sig bäst före-datum då den intervjuade tror att butiker hellre säljer varor än att slänger varorna.

Flertalet av butikerna som de intervjuade arbetar i sänker priset på varor som närmar sig bäst före-datumet. Det finns antagligen ett intresse från butikerna att reducera priset på varorna eftersom det ger en viss ekonomisk inkomst. Ur marknadsföringssynpunkt kan dessutom bidra till att butiken kan komma att betraktas som miljövänligare. Flera av de intervjuade menade att det är konsumenterna som borde ta ett större ansvar då de ofta väljer varor som har längst till bäst före-datum märkningen. Det ligger förvisso en sanning i detta men även butikerna har ett ansvar. Ett kriterie som kräver en prissänkning på varor som närmar sig bäst före-datumet kan komma att påverka försäljningen av de varor som har långt till sitt bäst före-datum negativt. En prissänkning kan bidra till att varor närmast bäst före-datum kan komma att sälja bättre, vilket kan leda till en ond cirkel. Eventuellt skulle även varor med mindre skador även kunna säljas till ett reducerat pris.

Ett kriterie som kräver att prisnedsättningar ska göras på varor som närmar sig bäst före-datumet kan vara genomförbart eftersom metoden redan används av vissa butiker. Det är mätbart genom att kontrollanten lätt kan granska om detta kriterie följs genom att undersöka om prisnedsättningar av varor som närmar sig bäst före-datum görs i butiken. Ett kriterie på att ett antal prisnedsättningar skulle krävas är ingen bra idé då butiker har olika storlekar. Kriteriet skulle vara effektivt genom att det antagligen skulle minska svinnet. Det är anmärkningsvärt att ett kriterie som detta kan leda till en viss problematik, nämligen att det blir symptomen som påverkas och roten till problemet kvarstår. Ett kriterium som detta kan innebära att konsumenten köper dessa varor för att de är billiga och inte för att konsumenten har ett behov av dessa vilket sedan kan leda till att konsumenten sedan slänger dessa varor i hemmet.

4.8 Ät snart-märkning

Vikten av att göra det möjligt för konsumenter att göra aktiva val som kan minska svinnet har diskuterats av Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Naturvårdsverket (2011); Stenmarck m.fl.

(2011). Naturvårdsverket (2011) och Stuart (2009) menar att kunderna måste förstå skillnaden mellan bäst före-datum och förbrukas senast-datum bättre. Modin och Lindblad (2011) förklarar att om livsmedlet förvaras på rätt sätt så bevaras varans kvalitet bra och kan ätas även om bäst före-datumet har passerats. Stenmarck m.fl. (2011) menar att roten till problemet med att konsumenterna ofta väljer de varor längst ifrån bäst före-datum är själva konsumentbeteendet. Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) menar att kunderna behöver hjälp att förstå att varor med passerat bäst före-datum inte är varor med lägre kvalitet. I studien hade en butik satt upp en skylt med texten "Ät snart" nedanför varor som var nära sitt bäst före-datum. Är det ett fåtal varor som närmar sig bäst före-datumet kan en etikett klistras på varorna. Butiken märkte att varorna sålde bäst om dessa varor fanns samlade på en plats. När en Ät snart-märkning sätts på varor kan en prisändring göras i kassasystemet. Naturvårdsverket (2011) förklarar att Ät snart-märkningen motiverar kunderna att köpa varor med kort datum. ICA har en policy som gör det möjligt för ICA-handlare att sätta upp Ät snart-skyltar (ICA 2012b). I denna studie diskuterades det med de intervjuade huruvida en Ät snart-märkning utan en prisnedsättning skulle fungera. I studien av Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) inkluderas en prissänkning i Ät snart-märkningen.

Intervjuperson 1 berättar att de inte arbetar med information till konsumenterna om bristerna med bäst före-datum för de tror att viljan måste komma från konsumenten själv. Den intervjuade kommenterar att det är myndigheter som måste ändra detta, de borde göra om bäst före-datumet så att konsumenterna förstår det bättre.

Intervjuperson 2 förklarar att konsumenterna inte skulle bry sig om en Ät snart-skylt för kunderna skulle ändå bara välja de varor med längst till bäst före-datumet. Kunder skiter totalt i det här med svinn, säger den intervjuade. Intervjupersonen menar att man ska fokusera på det svinn som kunderna står för. Den intervjuade är nästan hundra procent säker på att butikerna gör vad de kan, personalen gör vad de kan och ska. Intervjupersonen menar att alla människor som är kunder i en matvarubutik är de som inte tar sitt ansvar.

Intervjuperson 3 hävdar att det inte skulle vara många konsumenter som skulle förstå vad som menades med en Ät snart-skylt om det blev i ett krav, i alla fall inte i området där den intervjuades butik finns.

Intervjuperson 4 menar att det är svårt att få bort bäst före -datum skräcken hos konsumenter. Den intervjuade menar att det finns en risk att ingen kommer köpa varorna om det skulle vara ett krav på att sätta upp Ät snart-skyltar. Den intervjuade tror att en prisminskning är viktig för att konsumenterna ska välja varorna.

Intervjuperson 5 tror inte att en Ät snart-skylt skulle göra någon skillnad för 99 procent av kunderna bryr sig bara om att få en vara som är så långt som möjligt från utgångsdatumet. Den intervjuade menar också att myndigheter har ett ansvar för att informera kunderna.

Vissa av de intervjuade ansåg att det är konsumenterna som måste ändra sitt beteende. Det är förvisso sant att konsumenterna bör ändra sitt beteende men det ska inte hindra butikerna från att agera. Vissa av de intervjuade verkade även anse att det är myndigheternas uppgift att se till att konsumenterna blir upplysta om bäst före-datumets innebörd. Det är till viss del myndigheternas ansvar men även butiker kan bidra med upplysning genom exempelvis Ät snart-märkningar. Detta skulle leda till att kunden får en chans att ta ställning, kunden får möjligheten att göra miljön en tjänst.

Under punkt 1 ”Tydlighet mot kund” i kriteriedokumentet för Bra Miljöval-märkningen (2009) skulle ett nytt kriterium kunna införas. Detta skulle kunna påminna om kriteriet 1.3 där det står att miljömärkta varor ska vara tydligt skyltade. Kriteriet skulle kunna innebära att varor som närmar sig bäst före-datumet ska vara märkta med en Ät snart-skylt eller etikett. Denna märkning kan göra det enklare för konsumenterna att göra ett aktivt val eftersom de kan välja en vara som kan leda till ett minskat svinn. Visserligen finns det ingen studie på hur många konsumenter som skulle välja varan på grund av att valet skulle leda till ett minskat svinn. Ingen studie visar heller på hur många som ens skulle reflektera över att detta val kan leda till ett minskat svinn. En del konsumenter skulle troligen välja varorna om den skulle vara prisnedsatt. Skyltarna och etiketterna kan kombineras med en prisnedsättning vilket gjorts i studien av Lagerberg Fogelbergs m.fl. (2011). En prisnedsättning kan alltså få konsumenterna att välja varorna med Ät snart-märkningar eftersom de då skulle göra en ekonomisk besparing. Om konsumentens val baseras på varornas ekonomiska fördel och inte på konsumentens behov av varorna kan detta leda till att konsumenten sedan slänger dessa varor i hemmet.

Kriteriet skulle troligen vara genomförbart eftersom det redan verkar fungera i vissa ICA-butiker idag. Två av de intervjuade påpekade svårigheterna med att förstå vad som menades med Ät snart-märkningen, även konsumenterna skulle kunna se svårigheter med detta. Om det infördes ett kriterium på användning av Ät snart-märkningar så skulle märkningen behöva vara designad så det är lätt för kunden att förstå dess innebörd. Kriteriet är mätbart genom att kontrollanten kan undersöka om butiken använder dessa märkningar ute i butiken. Ett kriterium på att ett visst antal Ät snart-märkningar skulle användas i butikerna skulle inte fungera då butikerna har olika storlekar. Kriteriet skulle vara effektivt eftersom det förhoppningsvis skulle leda till att vissa konsumenter väljer att köpa varor med Ät snart-märkningar, om konsumenterna gör detta val kan svinet minska.

4.9 Tillaga mat i butikerna av varor som riskerar att bli svinn

Att tillaga mat i butikerna av varor som annars skulle ha blivit svinn kan ses som en lösning för att minska svinet enligt Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) och Naturvårdsverket (2011). Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) förklarar att de varor som har kort bäst före-datum kan användas för tillagning av luncher, pajer och efterrätter som sedan kan säljas.

Intervjuperson 1 berättar att en viss del av de varor som närmar sig bäst före-datum tillagas och säljs som färdigmat. Intervjupersonen påpekar att det inte är lämpligt att ha som ett krav då alla butikers förutsättningar till att göra detta ser olika ut beroende på butikens utformning.

Intervjuperson 2 avstår från att svara på frågan.

Intervjuperson 3 menar att det skulle ta tid och pengar om de skulle behöva tillaga mat i butiken för att sälja vidare. Butiken saknar i dagsläget ett kök.

Intervjuperson 4 berättar att butiken inte tillagar mat av svinet i butiken för de har inte sådan utrustning. Den intervjuade menar att det kan vara svårt för butikerna att behöva installera ett kök bara för att ta hand om svinet.

Intervjuperson 5 berättar att de inte har möjlighet att laga till maten för att sedan sälja den för de saknar ett kök. Den intervjuade berättar att det skulle bli dyrt om det var krav på det för då skulle butiken behöva installera ett kök.

Att tillaga mat i butik för att sälja skulle vara svårt att införa som ett kriterium då alla butiker har olika förutsättningar för att installera ett kök beroende på butikens storlek och ekonomi. Butikerna skulle eventuellt tjäna på denna lösning eftersom varornas ekonomiska värde inte går förlorat men personalkostnaderna skulle sannolikt öka markant. Det är troligt att det ur personalkostnadssynpunkt är billigare att köpa in och sälja färdig mat från externa firmor. Faktumet att detta bedöms vara en sådan dyr åtgärd gör att detta kriterium bedöms vara svårt att genomföra. Däremot skulle det eventuella svinnet kunna säljas till cateringsfirmor. Eventuellt skulle ett kriterie kunna vara att en viss del av svinnet ska säljas till cateringfirmor. Kriteriet skulle vara effektivt eftersom det skulle vara möjligt att sälja varorna istället för de blir svinn. Dess genomförbarhet behöver utredas vidare för att ta reda på vilket intresse cateringfirmor har av detta samt i vilket omfång detta kan göras. Vidare studier skulle kunna utreda om transporternas utsläpp överväger nyttan med att hantera svinn på detta sätt. Kriteriet är mätbart genom att kontrollanten undersöker om butiken säljer varor som riskerar att bli svinn eller är svinn till cateringsfirmor.

4.10 Att sälja svinn som foder för djur eller till fodertillverkning

Lagerberg och Fogelberg m.fl. (2011) menar att matvaror som riskerar att bli svinn kan säljas som foder eller till fodertillverkning. Enligt foderlagstiftningen ska butiker som gör detta vara registrerade som foderanläggning hos jordbruksverket. Foderlagstiftningen beskrivs som komplex. Förslaget från Lagerberg och Fogelberg m.fl. (2011) om att svinn kan säljas som foder är intressant men det diskuterades inte närmare med intervjuobjekten. Att göra foder av svinn är ur miljösynpunkt en god idé då detta betyder att mindre energi går förlorad jämfört med om maten blir svinn. För att tillverka foder till djur huggs värdefull regnskog ner för att göra plats för sojaproduktion vilket kräver användning av bekämpningsmedel och konstgödsel (Bartholdson m.fl, 2010). Det skulle således finnas stora miljövinster i ett kriterium som innebar att svinn skulle säljas som foder för djur eller fodertillverkning. För att fastställa hur detta skulle kunna genomföras och vilka möjligheter som finns så behöver foderlagstiftningen och hur detta skulle organiseras studeras djupare.

4.11 Donera varor som riskerar att bli svinn till välgörenhet

Att ge bort som riskerar att bli svinn till välgörenhet betraktas som ett möjligt sätt att hantera svinn enligt Gustavsson (2010); Gustavsson (2011); Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011); Naturvårdsverket (2011); Stenmarck m.fl. (2011); Stuart (2009). Lagerberg Fogelberg m.fl. (2011) belyser det faktum att om denna lösning skulle genomföras så leder det inte till minskat svinn för butiken men till ett minskat svinn i livsmedelskedjan. Butikerna kan även få bättre marknadsföring. Detta kan anordnas genom att ett kylskåp placeras i butiken där varor med kort datum kan placeras. Varorna kan sedan hämtas upp av välgörenhetsorganisationer, dessa organisationer bör hämta maten ofta för att minska livsmedelsrisken. Stenmarck mfl. (2011) understryker vikten av att det måste vara lätt för butiker och kunder att ge maten till välgörenhet genom exempelvis matbanker. Naturvårdsverket (2011) menar att utvecklingen av matbanker är ett gott exempel på hur livsmedelssvinn kan minska. I Sverige finns ett företag som heter Allwin som erbjuder en logistik tjänst och de hämtar varorna som det är överskott på i butiken. Dessa varor delas sedan ut dessa till hjälporganisationer och behövande (Allwin, 2012a). När en föreståndare på Uppsala stadsmission kontaktades för studien berättade denna att de är mycket positivt inställda till att hämta upp ätbar mat som riskerar att bli svinn i butiker. Uppsala stadsmission har idag ett pågående projekt där de hämtar varor som annars skulle blivit svinn i en butik i Uppsala. Enligt lag (artikel 14 i EG förordningen 178/2002) får livsmedel som passerat bäst före-datum säljas men det är säljaren som ansvarar för kvalitén. Denna lag gäller även då varor ges bort.

Intervjuperson 1 berättar att butiken som denna arbetar i inte ger mat som skulle kunna bli svinn till välgörenhetsorganisationer. De görs inte detta på grund av att det finns en risk att maten skulle kunna vara dålig. Den intervjuade påpekar dock att ICA har ett avtal som ser till att det endast är schyssta varor som ges bort om en butik skulle välja att göra det.

Intervjuperson 2 menar att det inom Willys varit på tapeten att detta ska genomföras men det finns så höga krav på hygien och kylkontroll så proceduren blir för kostsam. Den intervjuade berättar att enligt lag får butiker inte lämna ut varor vars datum gått ut vilket gör det svårt att genomföra kravet. Det är en omöjlighet med dagens lagar i Sverige, säger intervjupersonen.

Intervjuperson 3 menar att det redan finns välgörenhet så som rädda barnen och hjälp till de hemlösa så det skänks redan bort en hel del pengar från olika företag. Den intervjuade anser att ingen ska behöva äta mat med utgående eller kort datum.

Intervjuperson 4 menar att det inte hör det till Axfoods policy att ge bort mat men den intervjuade påpekar att det är synd. Den intervjuade skulle inte ha något emot att ett kylskåp installerades för att ge bort till välgörenhetsorganisationer. Intervjupersonen anmärker att det kan vara olika svårt för olika avdelningar att göra detta, det skulle bli mycket jobb för fruktavdelningen.

Intervjuperson 5 berättar att butiken idag inte arbetar med att ge mat till välgörenhetsorganisationer eftersom Willys har en policy om att butikerna inte ska göra det. Den intervjuade berättar att om Willys policy ändrades så skulle butiken kanske vara redo att ge maten till välgörenhet.

Vissa av de intervjuade verkade anse att det fanns problem med att ge bort eventuellt svinn till välgörenhet. En del av de intervjuade menade att det inte gick att genomföra på grund av den rådande lagstiftningen eller på grund av den policy som Willys har. Vissa av de intervjuade verkade känna en förvirring över vilka varor de skulle få ge bort. Detta skulle kunna bero på bristande kunskap om den rådande lagstiftningen. Dessa personer verkade även känna en viss rädsla för att hamna på kant med lagstiftningen. En del av intervjupersonerna insåg kanske inte heller vilken oerhörd nytta ett kriterium som detta skulle kunna medföra för utsatta människor. En människa som har det sämre ställt äter mycket hellre en vara med kort datum eller med vissa defekter än ingen mat alls.

Till en början skulle ett kriterium kunna innebära att en viss del av svinn ska doneras till välgörenhet. Kriteriet skulle även kunna kräva att butiken kontinuerligt ska öka mängden. För att förverkliga detta kriterium skulle de märkta butikerna kunna se över möjligheten att installera ett kylskåp i butiken för de varor som kan doneras. Det skulle också kunna krävas att butikerna undersöker vilka möjligheter som finns för att använda sådana logistik tjänster som exempelvis Allwin eller Stadsmissionen. Kriteriets genomförbarhet skulle behöva utredas vidare där de organisationer som kan hämta upp maten identifieras. Detta kriterie skulle inte vara förenligt med Willys policy men policyn skulle kunna ändras. I Willys butiker ska maten kasseras när en vara klassas som svinn (Åhnberg och Strid, 2010). Kriteriet skulle vara mätbart genom att de varor som ges bort till välgörenhet registreras på liknande sätt som det övriga svinnet. Detta möjliggör att den mängd mat som gått till välgörenhet kan dokumenteras. Kriteriet skulle vara effektivt eftersom det leder till en stor samhällsnytta eftersom maten skulle ätas istället för att bli svinn vilket också gör att mindre energi går förlorad. Detta kriterium skulle få en enorm betydelse för människor som har det sämre ställt.

4.12 Avslutande diskussion

Ett flertal av de intervjuade hade inställningen att ett visst svinn inte kunde undvikas. De verkade se svinn som en naturlig del i verksamheten vilket kan förstås till viss del eftersom livsmedelsbutikkulturen generellt accepterar svinn. Det kan funderas över varför detta inte ifrågasattes mer då svinn medför en ekonomisk förlust samtidigt som miljöproblem aktualiseras allt mer.

Vissa av de intervjuade ansåg att nya kriterier inte behövdes då det mesta redan fungerade tillräckligt bra, att kriterierna ändå inte skulle fungera och att ansvaret inte var butikens. Detta kan tolkas som att de intervjuade inte ser ett behov av ytterligare kriterier eller så kan det tyda på att de inte vill ha nya kriterier att följa. En miljömärkning ska inte grunda sig på de anställdas önskan om inga eller enkla kriterier. För att få en effektiv märkning är det viktigt att kriterierna som märkningen har utmanar butikerna.

Eftersom en del av de studerade kriterierna redan är uppfyllda kan det funderas över om dessa kan leda till en förändring. En risk ifall kriterierna införs är att engagemanget hos butikerna för att minska svinn inte skulle öka. Detta beror på att butikerna inte kommer behöva kämpa avsevärt för att uppnå kriterierna. Även om somliga av kriterierna redan används som metoder utav vissa butiker idag är det viktigt att kriterier införs för att skapa en grund för alla märkta butiker. Kriterierna skulle inte vara de strängaste till en början men de kan sätta en standard som kan användas som grund för fortsatt arbete med att uppdatera kriterierna. Med ett kontinuerligt förbättringsarbete av kriterierna kan förhoppningsvis en större förståelse för problematiken med svinn att växa fram hos butikspersonalen eftersom de då skulle behöva arbeta allt mer för ett minskat svinn.

Det fanns tecken på att de intervjuade hade svårigheter att identifiera hur ansvarsfördelningen för att minska svinn såg ut. Miljöarbetet som butikerna har gjort för att få märkningen borde leda till att de känner ett större ansvar för att ta hänsyn till miljön. Märkningens syfte är dessutom att butikerna ska arbeta för en bättre miljö. Eftersom de intervjuade arbetar i märkta butiker så borde det finnas ett intresse för lösningar som kan minska svinn. Bristen på ansvarstagande kan således bero på att butikerna inte tar märkningens syfte och mål på tillräckligt stort allvar. En miljömärkning med svinnreducerande kriterier behövs för att tydliggöra ansvarsfördelningen. De intervjuade verkade även se svårigheter med att agera självant då de ibland hänvisade till olika policys som Willys eller Axfood har, lagstiftning och till konsumenternas beteende. Ibland var hänvisningarna som gjordes till dessa inte korrekta. Det kan tyda på att det finns kunskapsluckor hos de anställda som behöver kompletteras.

För att ett större intresse ska växa fram hos de anställda i butiker för att minska svinn behövs politiska påtryckningar med instrument så som lagar och skatter på avfall eller belöningssystem för ett minskat svinn. Påtryckningar från konsumenterna är också viktigt. Om svinnproblematiken uppmärksammades på dessa sätt skulle konkurrensen mellan olika butiker öka eftersom samhället skulle efterfråga information om hur butikerna arbetar för att minska svinn. Detta skulle i sin tur öka intresset bland de butiksanställda för att minska svinn ytterligare.

4.13 Sammanställning av utvärderingen för kriterierna

Tabell 2. Kriterier och dess genomförbarhet, effektivitet, mätbarhet och svagheter

Kriterie	Genomförbarhet	Effektivitet	Mätbarhet	Svagheter
Redovisning av svinn genom att jämföra levererad med såld mängd i kronor eller kilo.	Ja, datan som efterfrågas för att göra detta finns redan tillgänglig för butikerna.	Ja, denna metod redovisar även krediteringssvinn och felaktig registrering.	Ja, eftersom all data som efterfrågas redan finns och lätt kan redovisas.	Kriteriet får med snatterier och avdunstning.
Kontinuerlig minskning av avfall med målsättning i respektive butik.	Ja, butikerna har redan statistik på hur mycket som slängs så målen kan sättas efter detta.	Ja, eftersom det automatiskt leder till ett minskat svinn.	Ja, genom att kvantitativa mål sätts upp för en viss enhet.	Om kriteriet utformas så att butikerna får utforma målen kan de bli för svaga.
Veckovisa svinmöten på olika avdelningar.	Ja, de butiker där de intervjuade arbetade hade redan sådana möten och de var positivt inställda till mötena.	Ja, eftersom det ökar förståelsen bland de anställda för hur mycket svinn som uppstår.	Ja, mötena kan protokollföras eller genom lättare dokumentation.	Det krävs att arbetstid avsätts för all involverad personal.
Autoorder-systemet.	Ja, eftersom de stora butikskedjorna redan använder detta system. Alla märkta butiker ingår i sådana kedjor.	Ja, eftersom systemet gör risken för överbeställningar mindre.	Behöver utredas vidare, det kan antagligen göras genom att det kan krävas att systemet ska användas på ett visst sätt.	Systemet tar inte hänsyn till kampanjer och används inte på frukt och grönt avdelningen.
Mer frekventa leveranser.	Behöver utredas vidare. Studier bör utreda om mer frekventa och mindre transporter med eventuell chans till minskat livsmedelssvinn eller om färre transporter men med risk för ett ökat livsmedelssvinn ger störst miljöpåverkan.			
Utbildning av personal inom svinnet miljöeffekter.	Ja, detta kan genomföras med miljöutbildningen de anställda ska genomgå enligt remissversionen av Bra miljövals butiksmärkning.	Ja, eftersom det kan leda till en ökad förståelse bland de anställda för svinnet miljöpåverkan.	Ja, det kan göras genom att vilka som genomgått utbildningen dokumenteras.	Undervisningen kan inte automatiskt korreleras med inhämtad kunskap.
Förvaring av frukt och grönt i bättre temperatur.	Behöver utredas vidare. Vidare studier behövs för att fastställa om förändring av kylförvaringen i butikerna som innebär en förvaring i en mer optimal temperatur skulle kunna bidra till att minska svinnet betydligt.			
Köpa in mer frukt och grönt i lösvikt.	Behöver utredas vidare. Vidare studier bör fastställa om förpackningar eller nät bidrar betydligt till svinnet.			
Förvara klimaterisk frukt separat.	Behöver utredas vidare. Den separata förvaringen skulle eventuellt kunna bidra till att annan frukt får en längre hållbarhet men vidare studier behövs för att fastställa om förvaringen skulle minska svinnet betydligt.			
Indelning av personal på fler och mindre ansvarsområden.	Behöver utredas vidare. Det finns endast en studie som menar att detta eventuellt kan minska svinnet.			
Prissänkning av varor som närmar sig bäst före datum.	Ja, eftersom denna metod används redan i vissa butiker.	Ja, eftersom vissa varor som skulle blivit svinn istället kan konsumeras.	Ja, genom att kontrollanter undersöker om butiken använder sig av prissänkningar.	Kriteriet skulle behandla symptomen istället för roten till problemet. Eventuellt kasserar konsumenten varan då kriteriet kan leda till överkonsumtion.

Ät snart-märkningar med en prisnedsättning.	Ja, eftersom denna metod används redan i vissa ICA-butiker.	Ja, eftersom vissa varor som skulle blivit svinn istället kan konsumeras.	Ja, genom att kontrollanter undersöker om butiken använder sig av märkningen.	Kriteriet skulle behandla symptomen istället för roten till problemet. Eventuellt kasserar konsumenten varan då kriteriet kan leda till överkonsumtion.
Göra mat i butiken av svinnet.	Nej, långt ifrån alla butiker har ett kök och detta skulle därför vara för kostsamt.	Ja, eftersom vissa varor som skulle blivit svinn istället kan konsumeras.	Nej, eftersom kriteriet betraktas som ogenomförbart.	Kriteriet betraktas som ogenomförbart.
Sälja svinn till cateringfirmor.	Behöver utredas vidare. Det bör klargöras vilket intresse cateringfirmor har av detta samt i vilket omfång detta kan göras.	Ja, detta skulle vara effektivt eftersom vissa varor skulle säljas istället för de blir svinn.	Ja, dessa varor kan registreras på ett liknande sätt som det övriga svinnet.	Kriteriet skulle snarare behandla symptomen än roten till problemet.
Att sälja matvaror som foder för djur eller till fodertillverkning.	Behöver utredas vidare. Detta behövs eftersom foderlagstiftningen beskrivs som komplex.	Ja, eftersom det skulle göra en stor miljönytta då mindre yta behövs för sojaproduktion.	Ja, dessa varor kan registreras på ett liknande sätt som det övriga svinnet.	Kriteriet skulle snarare behandla symptomen än roten till problemet.
Ge svinn till välgörenhet.	Behöver utredas vidare. Vilka organisationer som kan göra detta måste identifieras.	Ja, eftersom det skulle göra en stor samhällsnytta.	Ja, om dessa varor kan registreras på ett liknande sätt som det övriga svinnet.	Kriteriet skulle snarare behandla symptomen än roten till problemet.

5 SLUTSATSER

Följande slutsatser kunde dras efter studien:

- Utvärderingen visade att butiksmärkningen skulle kunna innehålla kriterier för; registrering av svinn, målsättning för ett minskat svinn, användning av Autoorder-systemet, prissänkningar när varor närmar sig bäst före-datumet, ät snart-märkningar, att svinnet ska ges till välgörenhet, genomförande av veckovisa svinmöten och utbildning av personal.
- De studerade kriterierna gör det möjligt att hantera det uppkomna svinnet och förebygga ytterligare svinn.
- Intervjuerna tyder på att butikernas ansvar behöver tydliggöras. De framtagna kriterierna kan tydliggöra ansvaret samtidigt som det hjälper de butikerna med deras hantering av svinn.
- Vidare arbete med svinnreducerande kriterier kan utvecklas med dessa kriterier som en grund.
- En del förslag till kriterier som har studerats behöver vidare forskning. Detta för att fastställa om dessa kriterier verkligen behövs eller om problemet som kriteriet har för avsikt att lösa inte har en betydande påverkan på svinnet. Det finns även ett behov av att studera hur vissa av kriterierna kan genomföras på bästa möjliga sätt.
- En märkning med kriterier som inkluderar åtgärder för att hantera och minska svinnet kan användas som katalysator för att öka engagemanget i samhället för att minska svinnet eftersom problemet skulle uppmärksammas.

REFERENSER

Tryckta referenser

Alvesson, M., Sköldberg K. 2008. *Tolkning och reflektion, vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, andra upplagan. Studentlitteratur. Danmark : Narayana Press.

Ammenberg, J. 2004. *Miljömanagement*. Lund : Studentlitteratur.

Andersson, E., Köhlerstrand, M., Lindqvist, M., Mellgren, E. and Rydmark, H. 2010. *Maten som försvann*. Projektarbete från kursen Agrosystem 20hp, SLU, Uppsala.

Axfood. 2009. *Årsredovisning 2008*. Linköping : Storkirk-Landströms.

Bartholdson, Ö., Brandão, H., Brydolf, J. 2010. *Mer kött och soja – mindre regnskog, en rapport om svensk import från Brasilien*. Swedwatch. Rapport 34. Swedwatch, Stockholm.

Busby, J., Farah Wells, H., Axtman, B., Mickey, J. 2009. *Supermarket loss estimates for fresh fruit, vegetables, meat, poultry and seafood and their use in the ERS loss-adjusted food availability data*. USA:s jordbruksdepartement. Economic information Bulletin, number 44 mars 2009.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002.

Ejvegård, R. 2009. *Vetenskaplig metod*. Malmö : Studentlitteratur.

Eriksson, M., Strid, I. 2011. *Livsmedelssvinn i butiksledet – en studie av butikssvinn i sex livsmedelsbutiker*. Rapport 035. ISSN 1654-9406. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

FN, Världskommissionen för miljö och utveckling. 1987. *Report of the world commission on environment and development: Our common future*. Kapitel 2, paragraf fyra. Oxford: Oxford University Press. ISBN 0-19-282080.

Griffin, R. 2010. *Fundamentals of management*, sjätte upplagan. Canada: South western cengage learning.

Gustavsson, J., Cederberg, C., Sonesson, U. 2011. *Global food loss and food waste*. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation. Rom, Italien.

Gustavsson, J., 2010. *The climate change impact of retail waste from horticultural products*. SIK (Institutet för livsmedel och bioteknik). Rapport 801. Göteborgs universitet, Göteborg.

Hanssen, O. J., Schakenda, V. 2011. *Nyttbart matavfall i Norge – Status og utviklingstrekk 2010*. Rapportnummer OR.37.10. Østfoldforskning. Fredriksstad.

Johansson, T., Ågren, M. 2011. *Matsvinn i miljömärkt butik*. Traineeprojekt, Naturskyddsföreningen.

Lagerberg Fogelberg, C., Vågsholm, I., Birgersson, A. 2011. *Från förlust till vinst – så här minskar vi matsvinnet i butik*. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

- Loxbo, H. 2011. *Hållbar konsumtion av jordbruksvaror, Matsvinn – ett slöseri med resurser?*. Jordbruksverket. Rapport 2011:20.
- Modin, R., Lindblad, M. 2011. *Förvara maten rätt så håller den längre – vetenskapligt underlag om optimal förvaring av livsmedel*. Livsmedelsverket. Rapport 20-2011.
- Naturskyddsföreningen. 2009. *Bra Miljöval, Livsmedelsbutik kriterier 2009:6*.
- Naturskyddsföreningen. 2011. Bra miljöval, remissversion av livsmedelsbutikers kriterier.
- Naturvårdsverket. 2011. *Remissutgåva 2011-09-12, från avfallshantering till resurshushållning. Sveriges avfallsplan 2012-2017*. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Parfitt, J., Bathel, M., Macnaughton, S. 2010. *Food change within food supply chains: quantification and potential for change to 2050*. Philosophical transactions of the royal society, B 2010 365, 3065-3081, doi: 10.1098/rstb.2010.0126
- Repstad, P. 2007. *Närhet och distans – kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur : Lund.
- Rytterstedt, M., Leander, J., Karlsvärd, J. 2008. *Svinn I Livsmedelskedjan – Möjligheter till minskade mängder*. Naturvårdsverket. Rapport 5885. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Smith, P., D. Martino, Z. Cai, D. Gwary, H. Janzen, P. Kumar, B. McCarl, S. Ogle, F. O'Mara, C. Rice, B. Scholes, O. Sirotenko. 2007. *Agriculture. In Climate Change 2007: Mitigation, Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental panel on Climate Change*. FN:s klimatpanel. Cambridge : Cambridge University Press.
- Stenmarck, Å., Hanssen, O. J., Silvennoinen, K., Katajauuri, J-M., Werge, M. 2011. *Initiatives on prevention of food waste in the retail and wholesale trades*. Nordiska Ministerrådet. Köpenhamn.
- Stuart, T. 2009. *Waste, uncovering the global food scandal*. London : Penguin books.
- Åhnberg, A., Strid, I. 2010. *När mat blir sopor – en studie om rutiner och hantering av svinn från frukt och grönt samt kött på Willys Södetälje Weda*. Rapport 025, ISSN 1654-9406. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Internetreferenser

- Allwin. 2012. Om oss. Tillgänglig: http://allwin.nu/?page_id=22 (hämtad: 2012-02-02)
- Axfood. 2010. Pressmeddelande. Tillgänglig: <http://www.axfood.se/sv/Press/Pressmeddelanden/Samtliga-Willysbutiker-markta-med-Bra-Miljoval/> (hämtad: 2012-01-16)
- Naturskyddsföreningen. 2012a. Om oss, kort om oss. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/om-oss/kort-om-oss/> (hämtad: 2012-01-24)

Naturskyddsföreningen. 2012b. Bra Miljöval, butiker, livsmedelsbutiker. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/butiker/livsmedelsbutiker/> (hämtad: 2012-01-25)

Naturskyddsföreningen. 2012c. Bra Miljöval, butiker, livsmedelsbutiker, ansök om licens. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/butiker/livsmedelsbutiker/ansok-om-licens/> (hämtad: 2012-03-16)

Naturskyddsföreningen. 2012d. Naturskyddsföreningen, om Bra Miljöval, historik. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/om-bra-miljoval/historik/> (2012-02-16)

Naturskyddsföreningen. 2012e. Bra Miljöval, butiker, livsmedelsbutiker, hitta märkta butiker. Tillgänglig: <http://sn.snf.se/bmv/bmv-register/livsmedelsbutiker.cfm> (hämtad 2012-03-16)

Naturskyddsföreningen. 2012f. Bra Miljöval, butiker, livsmedelsbutiker, licensvillkor butik. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/butiker/livsmedelsbutiker/ansok-om-licens/> (hämtad 2012-03-17)

ICA. 2012a. Kundtjänst, butik-självscanning-prisfrågor, hur många ICA-butiker finns det i Sverige?. Tillgänglig: <http://www.ica.se/Kundtjanst/ButikerSjalvscanningPrisfragor/Hur-manga-ICA-butiker-finns-det-i-Sverige/> (hämtad: 2012-02-17)

ICA. 2012b. ICA, Om ICA, ICA tar ansvar, case. Tillgänglig: <http://www.ica.se/om-ica/ica-tar-ansvar/case/kort-och-gott/> (hämtad: 2012-03-02)

ICA. 2012c. Kundtjänst, butik-självscanning-prisfrågor, varor med kort kort datum, säljs de billigare?. Tillgänglig: <http://www.ica.se/Kundtjanst/ButikerSjalvscanningPrisfragor/Varor-med-kort-datum---blir-de-billigare/> (hämtad: 2012-03-01)

ICA-koncernen. 2010. *Hållbarhetsredovisning enligt GRI*. Tillgänglig: http://www.ica.se/Global/Om%20ICA/Pdf/ICA_GRI_%28S%29_110307.pdf (hämtad: 2012-02-02)

Svanen. 2012a. Svanen, 20 frågor om Svanen, vilka står bakom Svanen?. Tillgänglig: <http://www.svanen.se/Om-Svanen/Om-oss/Fragor--Svar/20-fragor-om-Svanen/> (hämtad: 2012-02-28)

Svanen. 2012b. Svanen, kriterier, svanens 63 kriteriedokument, tjänster, butiker, kriteriedokument. Tillgänglig: <http://www.svanen.se/Foretag/Kriterier/?categoryID=63> (hämtad: 2012-02-21)

Willys. 2012a. Om Willys, ansvar och påverkan. Tillgänglig: <http://willys.se/Om-Willys/ansvar-paverkan/> (hämtad: 2012-02-18)

Willys. 2012b. Om Willys, välkommen till Willys. Tillgänglig: <http://willys.se/Om-Willys/Valkommen-till-Willys/> (hämtad: 2012-02-20)

Personliga meddelanden

En föreståndare, Uppsala stadsmission. Mailkonversation. 2012-02-20

Hellman, Sara. Kundtjänstarbetare, Uppsala vatten och avfall AB. Mailkonversation, kundtjanst@uppsalavatten.se. 2012-03-07

Intervjuperson 1. Miljöansvarig på en ICA-butik. Telefonintervju. 2012-02-06

Intervjuperson 2. Miljöansvarig på en Willys-butik. Telefonintervju. 2012-02-13

Intervjuperson 3. Miljöansvarig på en Willys-butik. Personlig intervju. 2012-02-10

Intervjuperson 4. Miljöansvarig på en Willys-butik. Telefonintervju. 2012-02-08

Intervjuperson 5. Butikschef på en Willys-butik. Telefonintervju. 2012-02-15

Palm, Maria. Handläggare för butiker märkta med Bra Miljöval och miljövänliga veckan, Naturskyddsföreningen.

Media

Eriksson, M., Strid, I., (2012) Intervju, Radio studio Uppland: *SLU samarbetar med matbutik - vill minska svinn*, SR, 2012-02-09 16:05

BILAGA 1 - Intervjuguide

Intervjuguide för de fem intervjuobjekten i de fem olika Bra Miljöval-märkta butikerna.

- Vad är ditt namn, vilka är dina arbetsuppgifter idag?
- Vad gör er butik för att minska livsmedelssvinnet idag?
- Hur arbetar ni med registrering av svinn idag? Om det fanns krav på att registrera svinn på ett visst sätt, hur skulle det bäst genomföras?
- Bättre koll på lagerstatistik, ordning och reda på lager och bättre inköpsplanering har diskuterats som en lösning för att minska livsmedelssvinnet. Hur arbetar ni med det idag? Hur fungerar arbetet med Autoorder idag? Finns det något annat verktyg som skulle kunna användas ännu mer effektivt? Viss forskning hävdar att mindre och mer frekventa leveranser skulle lösa problemet med överbeställningar, vad tänker du om ett krav om detta?
- Om personalen delas upp på fler mindre ansvarsområden så kan de få en bättre överblick över varuflödet i butiken vilket kan leda till bättre beställningar, vad tänker du om detta?
- Ett problem är att livsmedlen inte hanteras korrekt, de har inte rätt kylförvaring etc. Hur arbetar ni för att se till att varorna förvaras så korrekt som möjligt? Ett sätt att minska svinn skulle vara ett krav på att installera en kyldisk med rullgardin, en kyl med dörrar eller ett kylrum, vad tänker du om detta? Förvaras viss frukt och grönt separat? Hur tror du att det skulle genomföras på bästa möjliga sätt?
- Ibland saknar personalen utbildning inom livsmedelssvinnets miljöpåverkan och om de olika varornas levnadstid, arbetar ni något för att förbättra denna kunskap idag? Hur fungerar utbildningen med de som är tim eller deltidsanställda? En lösning skulle vara att det fanns krav på en utbildning som tar upp problematiken med svinn, hur tänker du om detta?
- Ett annat problem är att varor som närmar sig bäst före-datum riskerar att bli livsmedelssvinn. Arbetar ni något för att åtgärda detta problem idag? Ett sätt att lösa detta vore att sänka priset på dessa varor, vad tänker du om detta? Skulle detta vara genomförbart om det var ett krav?
- Konsumenterna saknar ibland kunskap om bäst före-datum märkningen, är det något ni arbetar för att förbättra idag? Ät snart-märkningar skulle låta konsumenten göra ett aktivt val, vad tänker du om det skulle finnas ett krav på det?
- Maten som slängs är ibland fortfarande ätbar, man skulle kunna ge dessa varor till välgörenhet, är detta något ni gör idag? En lösning är att det skulle ställas krav på att ett kylskåp skulle installeras där dessa varor skulle förvaras för att sedan hämtas upp av välgörenhetsorganisationer, vad tror du om det?
- Ett annat sätt att minska svinn vore att det fanns ett krav på att butikerna tillagade mat av de varor som närmar sig bäst före datum i butiken, vad tror du om det?
- Har du något att tillägga?